

**ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ
ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ԵՎ ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՐԳԻ
ՓՈՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ՍԻ ԾԻՆՓԻՆԻ ՊԼԱՆԸ**

Հիանա Անանյան՝

Բանալի բառեր՝ Չինաստանի Կոմունիստական կուսակցություն, ընդլայնվող գլոբալ շահեր, Սի Ծինփին, Չինաստանի ապագայի կանխատեսումներ:

Չինաստանի Ժողովրդական Հանրապետության Կոմունիստական կուսակցության (ՉԿԿ) կենտկոմի 19-րդ համագումարի բացման ժամանակ Սի Ծինփինը ներկայացրեց Չինաստանի ապագայի իր տեսլականը: Երեք ժամից ավելի տևած ելույթը վերաբերում էր «չինական ուժի» երիտասարդացման առավելություններին և «չինական երազանքի» իրականացման առաջնահերթություններին:

Չնայած նախագահ Սի Ծինփինի ելույթում առաջնային և հիմնական ուշադրությունը տեղական նվաճումներին, նպատակներին և մարտահրավերներին էր ուղղված, այնուամենայնիվ, նա իր ելույթում խիստ կարևորում էր, թե ինչպես է անձամբ ինքը, որպես ուժեղ Չինաստանի առաջնորդ, ձգտում բարձրացնել իր երկրի դերն աշխարհում:

Միջազգային հանրության համար գլխավոր ուղերձը Սի Ծինփինի չափազանց վստահ լինելն է երկրի աճող ազգային ուժի հարցում և այն, որ նախագահը շեշտեց միջազգային միտումները, որոնք աշխատում են Չինաստանի օգտին: Այս գնահատականները ենթադրում են, որ Չինաստանի ընդլայնվող գլոբալ շահերի ֆոնին միջազգային հանրությունը գալիք տարիներին կարող է ակնատես լինել առավել հավակնոտ Չինաստանի ձևավորմանը:

Որոշ մեկնաբանությունների համաձայն՝ այս տեսլականը կարող է մանիֆեստ թվալ: Սակայն զեկույցն առավել ուղղակիորեն անդրադարձավ այն ամենին, ինչին արդեն հասել են, և, հետևաբար, այն ամենին, ինչը

¹ ՀՀ ԳԱԱ ասպիրանտ:

կարող է ծառայել որպես հիմք ապագա գործողությունների համար: Այս համատեքստում չկար ոչ մի արմատական նոր քաղաքականություն, ինչպես արևմտյան համակարգերում «քարոզող» կուսակցություններին է հարիր: Չինաստանի ղեկավարը խոսում է իրական մրցակցության մասին: Միայն նրա ելույթի «բավական երկար» տևողությունն արդեն իսկ ցույց տվեց կոնսենսուսի առկայությունն առնվազն մակերեսի վրա, որն աշխատում է շատ ուղղություններով¹:

Ի տարբերություն Հու Ցինթանյի ելույթի, որը 2007 թվականին էր, այս տարի օգտագործված հիմնական բառն «արդիականացումն» էր, այլ ոչ թե «ժողովրդավարությունը», ինչպես նախկինում:

Չինաստանի ապագայի համար նախագահ Սիի տեսլականի առանցքում երկու փուլով իրականացվող ծրագիրն է, որը ներկայացնում է Չինաստանի երկրորդ հարյուրամյակի նպատակը՝ «լիովին զարգացած ազգ» դառնալ մինչև 2049 թվականը՝ Ժողովրդական Հանրապետության հիմնադրման 100-ամյակին: Առաջին փուլում Սիի առաջադրած նպատակները՝ 2020 թվականից մինչև 2035 թվականը, հիմնականում ներքին բնույթ են կրում, իսկ վերջնական նպատակը սոցիալիստական արդիականացման հիմնական իրականացումն է լինելու: Այս փուլում Չինաստանի միջազգային դերակատարության միակ ուղին այն է, որ երկիրը «նորարարության համաշխարհային առաջատար» դառնա: Սակայն երկրորդ փուլում՝ 2035 թվականից մինչև 2045 թվականը, Սին առաջ է քաշում առավել «արտաքին» օրակարգ: Սին հայտարարել է, որ 21-րդ դարի կեսերին Չինաստանը «համաշխարհային առաջատար է դառնալու համակողմանի ազգային ուժի և միջազգային ազդեցության առումով»:

Չինաստանի առաջնորդը պնդում է, որ իր շեշտադրումը երկրի ապագայի հարցում բխում է միջազգային իրավիճակի գնահատականից, որը ձեռնտու է Չինաստանին: Այնուհետև Սի Ցինփինը նշում է, որ աշխարհը «խոր և բարդ փոփոխությունների մեջ է» և ուշադրությունը սևեռում է այն բանի վրա, ինչը նկարագրում է որպես «համաշխարհային բազմաբևեռության միտումներ», որոնք «առաջ են ընթանում», և «միջազգային կարգի փոփոխություններ», որոնք արագանում են: Նա նաև նշել է, որ «հարաբերական միջազգային ուժերը դառնում են ավելի հավասարակշռված»: Ձեկույցի մեկ այլ մասում Ցինփինը հայտարարել է, որ «Չինաստանի ժողովուրդն այժմ հաստատական և ամուր կանգնած է Արևելքում»²:

¹ Kerry Brown-“Reading between the lines: Xi’s Epic Speech at the 19th Party Congress”, <https://thediplomat.com/2017/10/reading-between-the-lines-xis-epic-speech-at-the-19th-party-congress/>

² Xi Jinping’s report in 19th CPC National Congress.

Այս հայտարարությունները ենթադրում են Պեկինի դրական տրամադրվածությունն այն հարցում, որ համաշխարհային հավասարակշռությունը միտում ունի իրենց ուղղությամբ թեքվելու:

Չինաստանի առաջնորդի կարծիքով, սոցիալիզմը չինական յուրահատկություններով «նոր շարժում է զարգացնում այլ զարգացող երկրների համար՝ արդիականացմանը հասնելու նպատակով» և «նոր տարբերակ է տալիս այլ երկրների և ժողովուրդների համար, ովքեր ցանկանում են արագացնել իրենց զարգացումը»: Ծինփինն իր ելույթում միայն 36 անգամ շեշտեց «նոր դարաշրջանի սոցիալիզմ չինական յուրահատկություններով» արտահայտությունը: Այն «առաջարկում է չինական իմաստություն և Չինաստանի մոտեցումը մարդկության առջև ծառայած խնդիրները լուծելու համար»¹: Նման հայտարարություններն ակնհայտ համոզմունք են արտահայտում, որ Չինաստանը լիբերալ ժողովրդավարության հավաստի այլընտրանք է ներկայացնում:

Ժողովրդական ազատագրական բանակին չինական ռազմական գերակայությունների վերաբերյալ նախագահի ուղերձը կապված չէ կոնկրետ արտաքին քաղաքական նպատակների հասնելու հետ և ենթադրում է, որ Ժողովրդական ազատագրական բանակը պետք է պատրաստ լինել ռազմական ուժ կիրառելուն: Ծինփինը նաև ակնարկեց ապագայում ավելի մեծ պատրաստակամությամբ հանդես գալու անհրաժշտության մասին: Ընդգծելով, որ «ռազմական ուժը կառուցված է պայքարելու համար», նա կոչ է արել Ժողովրդական ազատագրական բանակին «հաշվի առնել մարտական կարողությունները որպես չափանիշ իր բոլոր աշխատանքներում» և կենտրոնանալ «հաղթող պատերազմների» վրա, եթե պայքարի կոչ հնչի: «2035 թվականի առաջին փուլի ավարտին «մեր ազգային պաշտպանությունը և մեր ուժերի արդիականացումը» լինելու են «հիմնականում ավարտված», - հայտարարել է Ծինփինը: Նա ակնկալում է, որ Ժողովրդական ազատագրական բանակը «լիովին կվերափոխվի առաջին աստիճանի ուժի»: Նման ցանկություններն արտասովոր չեն, քանի որ գերիզուր ուժերը հաճախ ձգտում են ռազմական ուժով ամրապնդել անվտանգության ընդլայնման կարիքները:

Այնուամենայնիվ, այս նպատակների հանգուցակետ կարելի է համարել այն, որ Ծինփինը ձգտում է բարձրացնել Չինաստանի միջազգային ազդեցությունը և զարգացման չինական մոդելը դարձնել ընդօրինակելի համաշխարհային թատերաբեմի այն երկրների համար, որոնք դեռ գտնվում են զարգացման սկզբնական փուլում: Չինաստանն այս ամբողջ քաղաքական կուրսի միջոցով և «առանց ռազմական ուժի կիրառության»

¹ Նույն տեղում:

ձգտում է խթանել Ասիայում իր գերիշխող ուժ լինելու ցանկությունը:

Թերևս, ինչ-որ չափով զարմանալի էր, որ չհիշատակվեցին Չինաստանի «հիմնական ազգային շահերը», որոնք մի քանի տարի առաջ առավել շատ էին շեշտադրվում: Չինաստանի ինքնիշխանության, անվտանգության և զարգացման շահերի պաշտպանության խնդիրը հիմնականում քննարկվեց Հոնկոնգի, Մակաոյի և Թայվանի համատեքստում: Բացի դրանից, Ծինփինը նշեց Հարավչինական ծովի կղզիների և ափերի կառուցման «կայուն առաջընթացը»՝ որպես իր կառավարման առաջին ժամկետի հիմնական ձեռքբերում: Այդ բնութագրումը կարող է ենթադրել, որ Չինաստանն առաջնահերթություն կստանա հարևանների և գերտերությունների հետ շփման հարցում:

Չնայած Ծինփինը հավաստիացրել է աշխարհին, որ Չինաստանը չի ձգտում գերիշխանություն հաստատել և «շարունակելու է մասնակցությունը որպես խոշոր և պատասխանատու երկիր», որը նա ներկայացրեց ընդհանուր տեսլականի համատեքստում, այնուամենայնիվ, ասիական և արևմտյան մայրաքաղաքները պետք է շատ հանգիստ չլինեն: Չինաստանը, որպես առաջավոր առաջնորդ, առավել կհաստատի իր դիրքերը, եթե շարունակի աշխատել այլ ազգերի հետ միասին՝ ամրապնդելու միջազգային իրավունքի սկզբունքներն ու նորմերը:

Սի Ծինփինը շեշտել է, որ «ազգային երիտասարդությունը» կմնա լուրջ երևակայության արդյունք առանց Չինաստանի Կոմկուսի ղեկավարության: «Կուսակցությունը պետք է առաջնորդի բոլոր բնագավառներում, և կուսակցության ղեկավարությունը պետք է հարգվի», - ասել է նա: Ըստ նրա՝ կադրերը պետք է համահունչ լինեն կուսակցության ղեկավարությանը, իսկ կուսակցությունը պետք է խստացնի գաղափարախոսական աշխատանքը:

Կարելի է ենթադրել, որ իրավացի են բոլոր այն քաղաքագետները, ովքեր կարծում են, որ նոր Չինաստանի Կոմունիստական կուսակցությունն այսուհետ իր բացարձակ ներկայությունը (կառավարումը) կապահովի չինական կյանքի բոլոր բնագավառներում:

«Թեև ԱՄՆ-ում նորություններն ու վերլուծությունները շարունակում են վերաբերվել նախագահ Թրամփի ամենօրյա խեղկատակություններին և վիրավորանքներին, ամբողջ աշխարհում, իսկապես, պատմական բան տեղի ունեցավ: Չինաստանն ազդարարեց, որ այժմ իրեն տեսնում է որպես աշխարհի այլ գերտերություն, որն իրեն համարում է այլընտրանք, եթե ոչ մրցակից, Միացյալ Նահանգներին»¹: Եվ սա Չինաստանի բարձրագույն ղե-

¹ Fareed Zakaria- Opinions “While we obsess over Trump, China is making history” https://www.washingtonpost.com/opinions/while-we-obsess-over-trump-china-is-making-history/2017/10/26/fad40926-ba8a-11e7-9e58-e6288544af98_story.html?utm_term=.f62da59a0970

կավար Մի Ծինփինի հստակ արտահայտված տեսակետն է: Կոմունիստական կուսակցության 19-րդ կոնգրեսի իր ելույթում նա հայտարարել է, որ Չինաստանն այժմ, «նոր դարաշրջան» անցնելով, «պատմական հանգույցում է գտնվում, որը կնշվի աշխարհում երկրի «հզոր ուժ և քաղաքական և տնտեսական զարգացման օրինակելի մոդել դառնալով»: Նա ասել է, որ Չինաստանի «քաղաքական համակարգը... մեծ ստեղծագործություն է», որն առաջարկում է «նոր ընտրություն այլ երկրների համար»: Երկիրը կպաշտպանի իր շահերը եռանդուն կերպով՝ որպես համաշխարհային առաջատար կլիմայի փոփոխության և առևտրի հարցերում, շարունակել է նա:

1970-ական թվականներից Չինաստանը հրաժարվեց մաոիստական մեկուսացումից, նրա առաջնորդող փիլիսոփայությունը սահմանեց Դեն Սյաոպինը: Այն ժամանակ Չինաստանը սովորելու բան ուներ Արևմուտքից, հատկապես Միացյալ Նահանգներից և պետք է ինտեգրվեր գոյություն ունեցող միջազգային կարգին: Դեն Սյաոպինի խոսքերով, այն պետք է խոնարհ և համեստ լիներ իր արտաքին քաղաքականության մեջ, «թաքցներ իր լույսը» և «սպասեր իր ժամանակին»¹: Սակայն ժամանակը եկել է և, համաձայն Մի Ծինփինի տեսակետի, «Միջին Թագավորությունը» պատրաստ է «աշխարհի թատերաբեմի կենտրոնական դերի ստանձնմանը»:

Նախագահի ելույթը կարևոր է այն առումով, որ կուսակցության համագումարը հստակեցրեց, որ նա «սովորական» առաջնորդ չէ: Նա անցավ պաշտոնավարման հաջորդ ժամկետին՝ առանց անվանակոչելու կուսակցական պաշտոնյաներից որևէ մեկին՝ որպես հաջորդ սերնդի «իշխանության իրավահաջորդ», այսպիսով պահպանելով սեփական իշխանությունը շատ ավելի անվտանգ, քան իր նախորդները: Կուսակցությունն ամրապնդեց Մի Ծինփինի մտքերը Սահմանադրության մեջ: Մաո Յզեդունից հետո նա առաջինն էր, քանի որ Դեն Սյաոպինի մտքերն ավելացվել են միայն հետմահու: Մա նշանակում է, որ այսուհետ Մի Ծինփինը և նրա գաղափարները կկառավարեն Չինաստանի Կոմունիստական կուսակցությունը:

«Նյու Յորքի Գրքերի ուսումնասիրության» համարներից մեկում Էնդրյու Նաթանը նշել է, որ Արևմուտքի քաղաքականությունը Պեկինի հանդեպ ընդհանուր առմամբ կանխատեսել է, որ ժամանակի ընթացքում Չինաստանն արդիականացնելու է իր տնտեսությունը, այն առավել բազմակողմանի է լինելու իր երկրում և առավել շատ է համագործակցելու արտասահմանում: Նաթանը հավելել է, սակայն, որ մի քանի գրողներ և լրագրողներ, ինչպես, օրինակ, Ջեյմս Մանը, անհանգստացած են, որ Չինաստանը

¹ Patrick E. Tyler-“Deng Xiaoping; A political wizard who put China on the capitalist road”, <http://www.nytimes.com/learning/general/onthisday/bday/0822.html>

կշարունակի մնալ ավտորիտար և աջակցություն կցուցաբերի այլ հակա-ժողովրդավարական երկրներին¹:

Սակայն կարելի է ենթադրել, որ իրականությունն այնքան էլ ծայրահեղ չէ, որքան Մանն է կանխատեսել: Չինաստանը ավտորիտար է մնացել, փաստորեն, վերջին տարիներին՝ նույնիսկ ավելի շատ: Սակայն կլիմայի փոփոխության, առևտրի և Հյուսիսային Կորեայի հարցերում, այն, փաստորեն, դարձել է ավելի կոռպերատիվ: Չնայած Պեկինը փորձել է ստեղծել մի քանի այլընտրանքային միջազգային ինստիտուտներ, ՉԺՀ-ն նաև ՄԱԿ երրորդ ամենախոշոր ֆինանսավորողն է և խաղաղապահ բյուջեի երկրորդ խոշոր ներդրողը: Չինաստանը փորձում է վերանայել միջազգային համակարգը՝ սեփական աճող ուժին նպաստելու համար: Չինաստանը նախընտրում է այս ճանապարհը հեղափոխություններից և արևմտյան կառուցվածք ունեցող միջազգային կարգի մեծածախ փոխարինումներից առավել²:

«Չինաստանը ձևավորել է «սոցիալիզմ չինական յուրահատկություններով, նոր դարաշրջանի համար»,- նշում է առաջնորդ Սի Ծինփինը: Եվ հենց այս գաղափարը երկրի զարգացման հիմնական ուղենիշը կլինի առաջիկա տարիներին:

Դեկտեմբեր, 2017թ.

**ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ԿՈՍՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ
ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ԵՎ ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՐԳԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅԱՆ
ՍԻ ԾԻՆՓԻՆԻ ՊԼԱՆԸ**

Լիաննա Անանյան

Ամփոփագիր

Հոդվածում համառոտ անդրադարձ է կատարվել ՉԿԿ 19-րդ համագումարին և Սի Ծինփինի (ՉԺՀ նախագահ, ՉԿԿ գլխավոր քարտուղար, ՉԿՌԽ նախագահ) նախատեսումներին աշխարհակարգի փոփոխության վերաբերյալ:

Ներկայացվել են հատվածներ Ս.Շինփինի ելույթից, հատկապես աշխարհակարգի վերաբերյալ: Ուսումնասիրության առարկա են հանդիսացել Սի Ծինփինի «անհասցե հորդորները», «Չինաստանի արդիականցումը», «նոր դա-

¹ Andrew J. Nathan –“The Chinese world order”

<http://www.nybooks.com/articles/2017/10/12/chinese-world-order/>

² Fareed Zakaria- Opinions “While we obsess over Trump, China is making history”

https://www.washingtonpost.com/opinions/while-we-obsess-over-trump-china-is-making-history/2017/10/26/fad40926-ba8a-11e7-9e58-e6288544af98_story.html?utm_term=.f62da59a0970

րաշրջանի համար չինական յուրահատկությամբ սոցիալիզմը» և այս ամենի իրականացումն «առանց ռազմական ուժի կիրառության»՝ «առաջնայնությունը» տալով Կոմունիստական կուսակցությանը:

Համառոտ համեմատություն է կատարվել աշխարհակարգի վերաբերյալ Սի Շինփինի, Հու Շինթայի, Դեն Սյաոպինի ընկալումների միջև:

19-Й СЪЕЗД КОММУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ КИТАЯ И ПЛАН СИ ЦЗИНЬПИНА ПО ИЗМЕНЕНИЮ МИРОВОГО ПОРЯДКА

Լիաննա Անանյան

Резюме

Статья посвящена XIX съезду КП КНР и планам изменения мирового порядка. Были представлены особенности выступления Си Цзиньпина (генеральный секретарь ЦК Коммунистической партии Китая/председатель Китайской Народной Республики/председатель Центрального военного совета КНР), особенно о мировом порядке. В частности, предметом исследования были «безадресные призывы», «модернизация Китая», «социализм с китайской спецификой для новой эры» и особенно реализация всего этого без «использования военной силы» и с «приоритетом» Коммунистической партии.

Проведено краткое сравнение между восприятию мирового порядка Си Цзиньпина, Ху Цзиньтао, Дэн Сяопина.

THE 19TH CONGRESS OF THE CHINESE COMMUNIST PARTY AND XI JINPING'S PLAN FOR CHANGING THE WORLD ORDER

Lianna Ananyan

Resume

The article is discusses the 19th Congress of the CCP and the plans for changing the world order. The features of Xi Jinping's speech (President of the People's Republic of China, General Secretary of the Communist Party of China and Chairman of the Central Military Commission) especially about the world order are presented.

In particular, the subject of the study include Xi Jinping's "unaddressed admonitions", "modernization of China", "socialism with Chinese characteristics for a new era" and especially the implementation of all this without "using military forces" and with the "priority" of the Communist Party.

A brief comparison is made between the perceptions of the world order by Xi Jinping, Hu Jintao, and Deng Xiaoping.